

Η ΓΕΩΡΓΙΑ

ΚΑΙ ΤΟ ΕΞΑΓΩΓΙΚΟΝ ΕΜΠΟΡΙΟΝ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου.)

7) Ἡ ἐξέτασις τῶν στατιστικῶν πινάκων τοῦ Ἐμπορικοῦ Συλλόγου Βόλου, ὡς πρὸς τὴν ἄμπελον, λυπηρὰς παρουσιάζει ἐκπλήξεις, διότι α) κατὰ τὸ ἔτος 1899 ἐν Θεσσαλίᾳ ὑπῆρχον 103,436 στρέμματα (τῶν 900 τετρ. μ.), ἐνῶ κατὰ τὸ ἔτος 1904 ἡ ἐπιφάνεια αὕτη περιορίσθη εἰς στρέμματα 95267 (τῶν 900 τετρ. μ.), ἥτοι ἐπῆλθεν ἐλάττωσις 8169 θεσσαλ. στρεμμάτων ἰσομένων πρὸς 7352 Βασ. στρέμματα. Εἶνε πραγματικὴ ἡ ἐλάττωσις αὕτη; καὶ ἐν τῇ αὐτῇ περιπτώσει ποία ἡ αἰτία τοῦ φαινομένου τούτου;

Ἡ κρίσις, ἣν διέρχονται τὰ προϊόντα τῆς ἀμπέλου, μόνη δὲν δικαιολογεῖ τὴν σπουδαίαν ταύτην μείωσιν ἣτις ἀναλογεῖ πρὸς 8 %. Διότι αἱ θεσσαλικαὶ ἀγοραὶ εἰσάγουσιν ἐκ τῶν ἄλλων μὲν ἐπαρχιῶν τοῦ Κράτους οἶνον, οἰνόπνευμα, οἰνοπνευματώδη ποτὰ καὶ σοῦμα ἐν ὄλῳ ἀξίας 1,170 χιλ. δραχμῶν. Πρὸς τούτους ἐκ τοῦ ἔξωτερικοῦ εἰσάγονται ὅμοια προϊόντα ἔτι ἀξίας 16 χιλ. δραχ. Σχεδὸν δὲ ὁλόκληρον τὸ ποσὸν τοῦτο καταναλίσκεται ἐν Θεσσαλίᾳ, διότι ἡ ἐκ Θεσσαλίας ἐξαγωγή εἰς μὲν τὸ ἔξωτερικὸν ἀνέρχεται μόνον εἰς 20 χιλ. δρ. ἡ εἰς τὰς ἄλλας δὲ ἐπαρχίας τοῦ Κράτους μόνον εἰς δρ. 24 χιλ.

Ἐπομένως ἡ θεσσαλικὴ κατανάλωσις τῶν προϊόντων τῆς ἀμπέλου ὑπερβαίνει τὴν ἐντοπιαν παραγωγὴν κατὰ δραχμὰς 1,138 χιλ. Τὸ σπουδαῖον τοῦτο ἔλλειμμα πληροῦται δι' εἰσαγωγῆς ἐκ τῶν ἄλλων ἐπαρχιῶν τοῦ Κράτους.

β) Διὰ ποῖον λόγον δὲν καταναλίσκονται εὐκόλως οἱ ἀριστοὶ οἶνοι τοῦ Πηλίου, τῆς Καλαμπάκας, τῆς Ῥαψάνης καὶ ἐν γένει τῶν Ἀγρῶν, τῆς Ὀσσης κτλ.;

Οἱ οἶνοι οὗτοι εἶνε ἐξαίρετοι καὶ αἱ κάλλισται ποιότητες ἐνίοτε πωλοῦνται εἰς ὑπερβολικὰς τιμὰς· αἱ κοιναὶ ποιότητες συνήθως εἰς εὐτελεῖς τιμὰς ἐκποιοῦνται· εὐτελεστέρως μάλιστα ἀπὸ τὴν τιμὴν (λ. 35) εἰς ἣν ἐκτιμῶνται ὑπὸ τοῦ Ἐμπορικοῦ Συλλόγου Βόλου οἱ εἰσαγόμενοι ἐκ τῶν ἄλλων ἐπαρχιῶν οἶνοι.

γ) Ἐν γένει ὁ Θεσσαλὸς πολὺ μικρὰν ποσότητα προϊόντων τῆς ἀμπέλου, τοῦλάχιστον τῆς ἐντοπίου παραγωγῆς, καταναλίσκει, ἐνῶ ἡδύνατο καὶ πλείονα οἶνον καὶ πλείοτερον πετμέζι καὶ ἰδίως πλείονας γλωρὰς σταφυλάς, αἰτίνες εἶνε ἀρίστη τροφή, νὰ καταναλίσκη.

Ἡ ἀνάπτυξις τῆς ἀμπελοργίας ἐν Θεσσα-

λίᾳ χρήζει ἐμβριθοῦς μελέτης· διότι αἰρομένων δυσκολιῶν τινῶν ἡ ἀμπελοργία δύναται νὰ προοδεύσῃ ἐπαισθητῶς, τοῦλάχιστον ὅπως τελείως ἀνταποκρίνηται εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς ἐπιτοπίου καταναλώσεως.

Ἡ Βουλγαρία ἀναλόγως ἔχει πλείονας ἀμπέλου τῆς Θεσσαλίας. Ἡ Βουλγαρικὴ Πολιτεία θεωρεῖ πολῦτιμον τὴν καλλιέργειαν τῆς ἀμπέλου, διὰ τοῦτο ἅμα αὕτη προσεβλήθη ὑπὸ τῆς φυλοξήρας ὑπεράνθρωποι κατεβλήθησαν προσπάθειαι καὶ πολλὰ ἐδαπανήθησαν ἑκατομῦρια ὅπως ἡ βουλγαρικὴ ἀμπελοργία ἀναγεννηθῇ διὰ τῆς ἐμφυτεύσεως ἀμερικανικῶν ἀμπέλων· καὶ ὅμως τὸ κλίμα τῆς Βουλγαρίας εἶνε ὀλιγώτερον πρόσφορον τοῦ τῆς Θεσσαλίας διὰ τὴν ἀμπελον. Διὰ ποῖον λόγον οἱ Θεσσαλοὶ νὰ μὴ περιποιῶνται τὴν ἀμπελον ὅπως οἱ Βούλγαροι;

Φρονοῦμεν ὅτι οἱ Θεσσαλοὶ ὀφείλουσι περισσότερο τῶν Βουλγάρων νὰ καλλιεργῶσι τὸ πολῦτιμον καὶ πλουτοπαραγωγικὸν τοῦτο φυτὸν.

Ἡ ἀμπελος, ἣτις παντοῦ ὅπου εἰσεχώρησεν, ἐπέφερε τὸν πλοῦτον καὶ τὴν εὐζωίαν, δύναται πολλὰς νὰ παρέξῃ εὐεργετικὰς ὑπηρεσίας εἰς τὸν θεσσαλικὸν λαόν.

8) Περὶ τῆς ἐξαγωγῆς δερμάτων ἐρίου καὶ κτηνοτροφικῶν ὑλῶν, δὲν θεωροῦμεν πρόσφορον τὴν παρούσαν περίστασιν, νὰ κάμωμεν λόγον, διότι ἡ ἐξέτασις τῶν εἰδῶν τούτων δέον νὰ ἀποτελέσῃ μέρος εἰδικῆς μελέτης περὶ τῆς θεσσαλικῆς κτηνοτροφίας, ἣς ἡ ἐν γένει σπουδαιότης δὲν εἶνε μικροτέρα τῆς εἰδικῆς γεωργίας, περὶ ἣς κυρίως σήμερον ἀσχολούμεθα.

9) Κατὰ τὴν ὑπ' ὄψιν μας στατιστικὴν ἡ Θεσσαλία ἐξήγαγεν εἰς Γαλλίαν 3930 ὀκάδας ἀνθέων φιλύρας (τίλιο) ἀξίας δρ. 19,650.

Πρὸς δὲ τοῦ προϊόντος τούτου ἐξήχθησαν εἰς τὰς ἄλλας ἐπαρχίας τοῦ Κράτους ἔτι ὀκ. 353 ἀξίας δρ. 1765.

Τὰ ποσὰ ταῦτα, αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ βεβαίως δὲν ἔχουσι σπουδαιότητά τινα· ἀλλὰ δὲν εἶνε δυνατὸν τὸ ὠραιότατον τοῦτο δένδρον, τὸ κάλλιστα εὐδοκιμοῦν ἐπὶ τῆς Ὀσσης, νὰ ἐπεκταθῇ καὶ ἀλλαχοῦ, ὅπου ἡ φύσις ἐπιτρέπει τοῦτο; Δὲν εἶνε δυνατὸν ἡ χρῆσις τοῦ τίλιου νὰ γενικευθῇ ὄχι μόνον παρὰ τῷ λαῷ, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς ἀνωτέρας τάξεις τῆς κοινωνίας, ἣτις τόσῃν χρῆσιν κάμνει τοῦ σινικοῦ τείου, ὥστε αὕτη καταντᾷ κατάχρησις; Ἡ ἀντικατάστασις τοῦ ξενικοῦ τείου διὰ τοῦ ἐντοπίου τίλιου εἶνε ζήτημα μόδας, ἣτις ἐὰν ἦτο δυνατὸν νὰ εἰσαχθῇ, θὰ εἶνε ἐν τινὶ μέτρῳ εὐεργετικὴ διὰ τὸν τόπον.

10) Οἱ δημητριακοὶ καρποὶ ἐν γένει οὐδόλως συνέτρεξαν εἰς τὸ κατὰ τὸ ἔτος 1906 ἐξα-

γαγικόν εμπόριον τῆς Θεσσαλίας, ἀπ' ἐναντίας γενναίως ἐτροφοδότησαν τὸ εἰσαγωγικὸν ἐμπόριον, διότι μόνον ἡ εἰσαγωγή σίτου ἀνῆλθεν εἰς 10 1/2 ἑκατομμύρια ὀκ. ἀξίας 3,178 χιλ. δρ. καὶ ἀλεύρου δὲ εἰσαγωγή ἐγένετο ἀξίας 40 περὶον χιλ. δρ.

Ἐν ὄλφ εἰς τὴν Θεσσαλίαν εἰσῆχθησαν προϊόντα δημητριακῶν καρπῶν ἀξίας δρ. 3,663,293. Ἐξήχθησαν δὲ ὅμοια προϊόντα ἐν ὄλφ ἀξίας δρ. 2,359,039, ὥστε πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν ἀναγκῶν τῆς θεσσαλικῆς καταναλώσεως ὑπῆρξεν ἔλλειμμα σπουδαῖον διὰ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ ὁποίου κατεβλήθη τὸ ποσὸν δρ. 1,304,254.

Περὶ τὸν θεωροῦμεν ἐνταῦθα λεπτομερέστερον ν' ἀναλύσωμεν τὴν κίνησιν τοῦ ἐμπορίου τῶν δημητριακῶν καρπῶν.

Ἐν τούτοις ἡ θεσσαλικὴ γεωργία ἀπασχολεῖ διὰ τὴν καλλιέργειαν τῶν δημητριακῶν 1,500 χιλ. στρεμμάτων καὶ πολλὰ χιλιάδες ἐργατῶν καὶ ζῶων ἐπὶ σειρὰν μηνῶν ἐργάζονται διὰ παράγωσιν προϊόντα μόλις ἀξίας 30 περίπου ἑκατομμυρίων δραχμῶν, ὡς ἐμφαίνεται εἰς τὸν κάτωθι πίνακα.

Πίναξ καλλιέργειας δημητριακῶν καρπῶν ἐν Θεσσαλίᾳ κατὰ τὸ ἔτος 1905-1906.

Εἶδος	Σπορὰ εἰς κοιλὰ	Παραγωγή εἰς κοιλὰ	Τιμὴ κοιλοῦ	Ἀξία προϊόντος εἰς δραχμὰς *
Σῖτος	499044 ¹	2496873	8	19976984
Κριθὴ	123668 ¹	682035	5	3410175
Βρώμη	17401 ¹	95832	5	479160
Βριζα	9367 ¹	49705	6	298230
Καλαμ.	196544 ²	1072890	5	5364450
Νταρι	14084 ²	57040	4	238160

Τὸ ὅλον δραχ. 29757159

Ἀξία ἀχύρου ἐν ὄλφ⁴ 242841

Τὸ ὅλον δραχ. 30000000

Ἐκ τοῦ πίνακος τούτου καταφαίνεται ὅτι ἡ ἀκαθάριστος πρόσοδος ὄλων τῶν δημητριακῶν μόλις ἀνέρχεται κατὰ στρέμμα εἰς δραχ. 20.

Ἡ τοῦ σίτου παραγωγή μόλις ἀνέρχεται εἰς ὀκάδας 60 κατὰ Β. στρέμμα, ἦτοι πρὸς λεπτά 40 κατ' ὀκάν, ἡ ἀκαθάριστος πρόσοδος μόλις καὶ μετὰ βίας ἀνέρχεται εἰς δραχ. 25 συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς ἀξίας τοῦ ἀχύρου. Ἡ

τιμὴ αὕτη εἶνε λίαν ὑπερβολικὴ, ἀντιστοιχοῦσα πρὸς φρ. 31 διὰ 100 χιλιόγραμμα, ἐνῶ ἡ συνήθης τιμὴ τοῦ σίτου ἐν Ἀνβέρωσιν εἶνε φρ. 17 κατὰ 100 χλγρ., ἐφέτος ἐκτάκτως ἀνεληθούσα εἰς 21-22 φρ. Ἐν Βουλγαρίᾳ δὲ ἡ τιμὴ τοῦ σίτου ἐπισήμως ὑπολογίζεται εἰς φρ. 13 1/2 κατὰ 100 χλγρ. Ἐν ᾧ ἡ τοῦ καπνοῦ ὑπερβαίνει τὰς δρ. 100 καὶ ἡ τῶν ὄσπριων τὰς δρ. 32.

Ἡ ἀκαθάριστος πρόσοδος τῆς ἀμπέλου πανταχοῦ ὑπερβαίνει τὰς δραχ. 60, ἡ δὲ τῶν ὀπωροφόρων συχνὰ ὑπερβαίνει τὰς δρ. 150.

Ἀληθὲς εἶνε ὅτι μόνον ἐκ τῆς ἀκαθαρίστου προσόδου δὲν δύναται τις νὰ κρίνῃ μετὰ τινος ἀσφαλείας καὶ τὸ καθαρὸν κέρδος κατὰ στρέμμα. Ἐπίσης ἀληθὲς εἶνε ὅτι ἡ καλλιέργεια τῶν δημητριακῶν δύναται νὰ καταλάβῃ μεγάλας ἐκτάσεις, ἐνῶ τοῦ καπνοῦ, τῶν δένδρων κτλ. δὲν δύναται νὰ ἐπεκταθῇ ἐπὶ πολὺ, διότι αἱ καλλιέργειαι αὐταὶ ἀποτελοῦσιν ἀντικείμενον τῆς μικρᾶς καλλιεργείας ἐνῶ τὰ δημητριακὰ εἶνε ἀντικείμενον μεγάλης καλλιεργείας· ἀλλ' ἐν Θεσσαλίᾳ ἐπικρατεῖ κατὰ κανόνα ἡ μικρὰ καλλιέργεια, ἐξαίρεσιν δὲ ἀποτελεῖ ἡ μεγάλη καλλιέργεια, περιοριζομένη εἰς ὀλίγιστα κτήματα.

Ὅπως δῆποτε εἶνε περίεργον τὸ φαινόμενον ὅτι ἡ καλλιέργεια τῶν δημητριακῶν καὶ ἰδίως τοῦ σίτου δὲν δύναται νὰ προαχθῇ, ἐνῶ ἡ εἰσαγωγή αὐτοῦ ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ φορολογεῖται ἀπηνέστατα· διότι οἱ τελωνειακοὶ, οἱ δημοτικοὶ καὶ λιμενικοὶ φόροι τοῦ σίτου ἀνέρχονται εἰς 50 % σχεδὸν τῆς ἐν τῇ παγκοσμίῳ ἀγορᾷ ἀξίας αὐτοῦ· ἐλάχιστα προϊόντα ἢ βιομηχαναίαι προστατεύονται τελωνειακῶς γενναίωτερον· καὶ ὅμως ἡ σιτοπαραγωγή δὲν δύναται νὰ προοδεύσῃ.

Τὸ ζήτημα τοῦτο ἀπὸ πολλῶν ἀπόψεων, γεωργικῆς, ἐμπορικῆς, κοινωνικῆς, πλουτοπαραγωγικῆς, προστασίας τοῦ ἐργάτου καὶ τοῦ γεωργοῦ, τοῦ μὴ παραγοῦ δημητριακῶν, εἶνε σπουδαιότατον καὶ χρήζει σοβαρᾶς καὶ σπουδαίας μελέτης, ὅπως ἀκριβῶς ὁρισθῶσιν οἱ ὄροι ὑφ' οὓς ἡ ἑλληνικὴ σιτοπαραγωγή, χωρὶς νὰ προστατεύηται τελωνειακῶς, δύναται νὰ ἀντιτάσσῃται εἰς τὸν συναγωνισμὸν τῆς ἀλλοδαπῆς σιτοπαραγωγῆς.

Κατὰ τὴν ἐμὴν γνώμην ἡ λύσις τοῦ σπουδαιότατου τούτου ζητήματος ἔγκειται εἰς τὴν ἀλλαγὴν τοῦ κρατοῦντος παρ' ἡμῖν συστήματος τῆς γεωργικῆς καρπώσεως (ἐκμεταλλεύσεως).

Σπεύδομεν ὅμως νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι τὸ γεωργικὸν σύστημα χώρας τινὸς δὲν δύναται μεταβληθῆ ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν χωρὶς σπουδασιότατους κινδύνους μεγίστων ζημιῶν· οὐδ' ἐπιτρέπεται εἰς τοιαῦτα ζητήματα ἡ διὰ σπασμωδικῶν καὶ βιαίων κινήσεων ἐνέργεια. Εἰς τὰ τοιαῦτα ἰδίως ζητήματα ἐφαρμόζεται τὸ τῶν

1. Τὸ κοιλὸν περίπου κατέχει κατὰ μέσον ὄρον δύο στρέμματα.

2. Σπορὰ τῶν εἰδῶν τούτων ὑπολογίζεται εἰς στρέμματα.

3. Αἱ τιμαὶ ὑπελογίσθησαν ὅπως ἔχουσιν ἐν τῇ ἀγορᾷ δηλ.: αὐτὰ ἐπιβαρύνονται καὶ διὰ τῶν τελωνειακῶν καὶ ἄλλων δασμῶν.

4. Τὸ ἀχύρον ἐν τῇ ὀλότῃ του ἐν Θεσσαλίᾳ ἐλαχίστην ἔχει ἀξίαν.

ἀρχαίον *σπευδε βραδέως*. Ἡ λύσις τοῦ σπουδαιωτάτου τούτου ζητήματος ἀπαιτεῖ τὴν ἐπὶ μακρὸν συστηματικὴν μελέτην τῶν ὄρων τῆς τε παρούσης παραγωγῆς καὶ τοῦ εἰσαχθησομένου συστήματος· πρὸς δὲ τὸ πόρισμα τῶν μελετῶν καὶ τῶν παρατηρήσεων τούτων ἀπαραιτήτως πρέπει νὰ ἐξελεγχθῆ διὰ σοβαρῶν πειραμάτων, ὧν τὰ ἀποτελέσματα νὰ καταφαίνονται ἀκριβῶς εἰς λογιστικὴν καλῶς καὶ ἐπιμελημένως τηρουμένην.

Εὐνόητον εἶνε, ὅτι αἱ τοιαῦται σοβαραὶ ἐργασίαι δὲν εἶνε δυνατόν οὐδ' ὀρθὸν νὰ γίνονται παρ' ἰδιωτῶν, οἵτινες δὲν εἶνε δίκαιον νὰ ὑφίστανται τὰς σχετικὰς δαπάνας καὶ τὰς πιθανὰς ζημίας, αἵτινες συχνὰ εἶνε ἐπαισθηταὶ καὶ πολλακίς ἀποβαίνουν σοβαραί· ἄλλως τε δὲ οἱ τοιοῦτοι πειραματισμοὶ γινόμενοι παρ' ἰδιωτῶν δὲν δύνανται νὰ ἔχουσι τὸ ἀπαραιτήτως ἀπαιτούμενον κύρος, ὅπως τὰ ἀποτελέσματα αὐτῶν γίνωσι γενικῶς ἀποδεκτὰ ὅτε θὰ φέρωσι καὶ ὄλην τῶν τὴν ὠφέλειαν.

Αἱ τοιαῦται σοβαραὶ μελέται γίνονται εἴτε ὑπὸ τῆς πολιτείας διὰ καλῶς ὀργανωμένης ὑπηρεσίας μὴ παρενοχλουμένης ἀπὸ ἔργα ξένα τῆς κυρίας ἐντολῆς τῆς, ἢ παρ' ἑταιριῶν ἢ σωματείων καλῶς διοργανουμένων.

Ἐν τούτοις ἐπειδὴ ἡ καλλιέργεια τῶν δημοτικῶν ἐπὶ μακρὸν ἔτι χρόνον θὰ εἶνε ἡ κυριώτερα ἐνασχόλησις τοῦ Θεσσαλοῦ γεωργοῦ καὶ οἱ ἰδιῶται ὀφείλουσι νὰ βελτιώσωσι τὴν παραγωγὴν τῶν δημοτικῶν ἐν γένει καὶ ἰδίᾳ τοῦ σίτου, μεταχειριζόμενοι τελειότερας μεθόδους ἕκαστος, ἀναλόγως τῶν περιστάσεων ὑφ' ἃς εὐρίσκονται.

Οἱ κυριώτεροι τρόποι τῆς βελτιώσεως τῆς καλλιέργειας εἶνε οἱ ἑξῆς:

α) Πλειότερα παρασκευαστικὴ κατεργασία τοῦ ἐδάφους ἔστω καὶ περιοριζομένης τῆς σπειρομένης ἐκτάσεως.

β) Χρῆσις τελειότερου σπόρου (κοσκίνισμα, καθαροσπόρι, ἀλλαγὴ σπόρου).

γ) Καταπολέμησις τῶν παθήσεων τῶν δημοτικῶν καὶ ἰδίως τοῦ δαυλίτου διὰ τῆς χρήσεως θεικοῦ χαλκοῦ.

δ) Χρῆσις λιπασμάτων ἐν γένει καὶ ἰδίως τῶν συμπληρωματικῶν ἢ χημικῶν λιπασμάτων καὶ ἰδίως φωσφορικοῦ ὀξέος, διότι ἡ ἑλληνικὴ γῆ καὶ ἰδίως ἡ Θεσσαλικὴ εἶνε πτωχὴ εἰς φωσφορικὰς συνθέσεις. Ἡ εἷς τινὰ κλίμακα χρῆσις τῶν λιπασμάτων τούτων δέον νὰ γίνῃ κατόπιν ἐπιτοπίων πειραμάτων δι' ὧν νὰ προσδιορισθῆ τὸ εἶδος καὶ τὸ ποσὸν τοῦ χρησιμοποιηθησομένου λιπάσματος.

Ἀναγκαῖον εἶνε νὰ προτιμῶνται τὰ ἀπλᾶ λιπάσματα, ὁσάκις δὲ ἐπιβάλλεται ἡ χρῆσις

πλειόνων εἰδῶν, αἱ ἀναμίξεις δέον νὰ γίνωνται ἐπὶ τόπον· ἡ χρῆσις τῶν μικτῶν χημικῶν λιπασμάτων ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἶνε ἀντοικονομικὴ.

Πρὸς τούτοις οἱ γεωργοὶ ὀφείλουσι νὰ μεταχειρίζονται ἀφθονότεραν κόπρον καλλιτέρας ποιότητος ἢτοι ὀφείλουσι μετὰ μείζονος φροντίδος καὶ εὐφυΐας νὰ περιποιῶνται καὶ τὰ ζῶα τῶν καὶ τὴν παραγομένην κόπρον.

ε) Ταχύτερος καὶ οἰκονομικώτερος θερισμὸς καὶ ἀλωνισμὸς τῆς ἐσοδείας.

Αἱ βελτιώσεις αὗται οὐδεμίαν σχεδὸν ἀπαιτοῦσι προκαταβολήν, πλὴν τῶν λιπασμάτων, ἀλλὰ μόνον ἐπιμελείας καὶ ἀγάπης πρὸς τὸ ἔργον ἔχουσι ἀνάγκην, πρὸς τούτοις δὲ ἀπαραίτητον εἶνε νὰ τηρηθῆ ἡ πρέπουσα λογιστικὴ, ὅπως εὐκόλως καὶ ἀσφαλῶς προσδιορισθῆ τὸ πραγματοποιούμενον κέρδος.

Ἡ ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν βελτιώσεων τούτων προελευσόμενη αὐξήσις τοῦ εισοδήματος θέλει εἶσθαι λίαν αἰσθητή. Οἱ γεωργοὶ μὲν ὀφείλουσι διὰ παντὸς τρόπον νὰ πεισθῶσιν ὅτι αἱ μεγάλαι σποραὶ κακῶς ἢ καὶ ἀπλῶς μετρίως γινόμεναι δὲν δύνανται νὰ ἀποδώσωσιν ἱκανοποιητικὰ ἀποτελέσματα, ταῦτα πραγματοποιοῦνται μόνον διὰ τῆς καλῆς καλλιέργειας. Ἐν ἐνὶ λόγῳ ὁ Θεσσαλὸς καλλιερῆτης δημοτικῶν ὀφείλει νὰ καταστήσῃ ὅσον οἶόν τε ὀλιγώτερον ἐντατικὴν τὴν καλλιέργειαν ταύτην, μέχρις οὗ φθάσῃ εἰς τὸν βαθμὸν τῆς ἐντατικῆς καλλιέργειας· λέγοντες δὲ ἐντατικὴν καλλιέργειαν, δὲν ἐννοοῦμεν μόνον τὴν τελειότεραν μηχανικὴν κατεργασίαν τῆς γῆς, ἀλλὰ τὴν ἐφαρμογὴν καὶ ὄλων τῶν ἄλλων βελτιώσεων περὶ ὧν ἐγένετο λόγος· τούτων ἐφαρμοζομένων ἢ κατὰ στρέμμα συγκομιδῆ πρέπει νὰ ἀνέρχεται τοῦλάχιστον εἰς 100 ὄκ. καὶ νὰ δύναται νὰ φθάσῃ εἰς τὰς 150 ὄκάδας, ὅτε τὸ κέρδος τοῦ γεωργοῦ νὰ εἶνε κάπως ἱκανοποιητικόν, διότι ἡ αὐξήσις τῶν δαπανῶν, διὰ τὴν ἐπίτευξιν τοῦ ἀποτελέσματος τούτου, θὰ εἶνε ἐπαισθητῶς μικρότερα, ἀπὸ τὴν αὐξήσιν τῆς ἀξίας τοῦ πλεονάσματος τοῦ προϊόντος.

Καὶ διὰ κλιματολογικῶν δὲ καὶ οἰκονομικῶν λόγους, ἰδίως ἔνεκα τῆς ἀξίας τῆς γῆς ἐπιβάλλεται ὁπως ἡ καλλιέργεια τῶν δημοτικῶν μεταβῆ ἀπὸ τοῦ σταδίου τῆς ἐκτατικῆς καλλιέργειας, ἥτις ἀρμόζει εἰς τὰς ἡμιβαρβάρους χώρας εἰς τὸ στάδιον τῆς ἐντατικῆς καλλιέργειας, ἥτις εἶνε τὸ κυριώτατον χαρακτηριστικὸν τῶν γεωργικῶς πολιτισμένων χωρῶν.

Γ.

Παρατρέχοντες τὴν ἐξέτασιν ἄλλων τινῶν προϊόντων μὴ παρουσιαζόντων ἐπὶ τοῦ παρόν-

τος σπουδαιότητά τινα, προβαίνομεν εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν συμπερασμάτων, τὰ ὁποῖα δύναται τις νὰ συναγάγῃ ἐκ τῶν ἐν τοῖς προηγουμένοις ἐκτεθέντων.

Αὐν) Ἀνάγοντες εἰς % τὸ ἔξαγωγικὸν ἐμπόριον παρατηροῦμεν ὅτι τοῦτο ἀποτελεῖται ἐκ τεσσάρων εἰδῶν προϊόντων μετεχόντων κατὰ τὰς ἀκολουθίους ἀναλογίας:

Τῶν γεωργικῶν ἀποτελούντων τὰ	94,21 %
Βιομηχανικῶν	» 2,75 %
Μεταλλευτικῶν	» 2,91 %
Διαφόρων	» 0,13 %
Τὸ ὅλον	100,00

Οἱ ἀριθμοὶ οὗτοι ἀποδεικνύουσιν, ὅτι ἡ Θεσσαλία εἶνε κυρίως γεωργικὴ χώρα καὶ ὅτι ἡ βιομηχανία τῆς εὐρίσκεται ἐτι εἰς νηπιώδη κατάστασιν, καὶ ὅτι αὕτη δύναται εὐκόλως νὰ προαχθῇ· ἡ δὲ προαγωγή τῆς θὰ συντελεῖ τὰ μάλιστα εἰς τὴν προαγωγὴν καὶ τῆς γεωργίας, διότι γνωστὸν εἶνε ὅτι αἱ χῶραι αἱ καθαρῶς γεωργικαὶ (= αἱ παράγουσαι πρώτας ὕλας, ὧν τὴν κατεργασίαν ἀφίνουσιν εἰς ἄλλας χώρας) δὲν δύνανται νὰ φθάσωσιν εἰς μέγαν βαθμὸν πολιτισμοῦ. Μόνον ἡ **βιομηχανοποίησις** τῆς γεωργίας ἐπιτρέπει καὶ ὑποβοηθεῖ τὴν προαγωγὴν τοῦ ἀληθοῦς πολιτισμοῦ διὰ τῆς ἀυξήσεως τοῦ πληθυσμοῦ καὶ τοῦ πλουτισμοῦ τῆς χώρας.

Ὡστε ἐκ τῶν κυριωτάτων ἔργων ἐκ τῶν ὑπὲρ τῆς προόδου τῆς Θεσσαλίας ἐνδιαφερομένων, εἶνε ἡ ἀνάπτυξις καὶ τελειοποίησις τῆς κατεργασίας τῶν γεωργικῶν προϊόντων, εἰς τρόπον ὥστε ταῦτα νὰ ἐξάγονται οὐχὶ ὡς πρώτη ἀκατέργαστος ὕλη, ἀλλὰ ὡς κατεργασμένα προϊόντα.

Τὸ τοιοῦτον εἶνε σπουδαιότατον, διότι διὰ τινα προϊόντα ἡ ἀξία αὐτῶν ὑπερδεκαπλασιάζεται. Τὸ ἐξοχώτερον ἴσως ὡς πρὸς τοῦτο παράδειγμα εἶνε τὸ τῆς σηροτροφίας, διότι ἐνῶ τὰ φύλλα τῆς μωρέας ἔχουσιν ἐλαχίστην ἀξίαν (ὑποθεθεῖσθω 10) βιομηχανοποιούμενα ταῦτα καὶ μεταβαλλόμενα εἰς δαντέλλας ἀποκτῶσιν ἀξίαν δραχ. περὶ τὰς 500· ἡ βιομηχανοποίησις τῶν φύλλων αὐξάνει τὴν ἀξίαν τούτων εἰς τὸ 50πλάσιον.

Βον) Ἀνάγοντες εἰς % τὸ ἔξαγωγικὸν ἐμπόριον τῶν καθαρῶς γεωργικῶν προϊόντων βλέπομεν ὅτι ταῦτα κατατάσσονται ὡς ἐξῆς:

Ὁ καπνὸς εἰς φύλλα παρουσιάζει ἀξίαν	67,7 %
Τὰ κουνούλια	» 11,8 %
Προϊόντα τῆς ἐλαίας	» 11,2 %
Ὁπῶραι	» 5,4 %
Ὅλα τὰ ἄλλα προϊόντα	» 3,9 %
Τὸ ὅλον	100,0

Οἱ ἀριθμοὶ οὗτοι δεικνύουσι καθαρῶτα καὶ ἐκκρινέστατα τὴν κατεύθυνσιν, ἣν ὀφείλει ν' ἀκολουθήσῃ ἡ Θεσσαλικὴ γεωργία.

α) Ὁ καπνὸς ὡς ἀπεδειξαμεν ἐν τοῖς προηγουμένοις ἔχει μέγιστον ἐτι μέλλον ἐν Θεσσαλίᾳ· ἀλλ' ὑπὸ τοὺς ὄρους: πρῶτον μὲν νὰ μὴ χειροτερεῖσῃ ἕνεκα τῆς ἀφθονωτέρας παραγωγῆς ἢ ποιότητος, ἐξ ἐναντίας νὰ βελτιωθῇ αὕτη, ὅσον τοῦλάχιστον ἐβελτιώθη καὶ ὁ Βοσνιακὸς καπνὸς, εἰς τρόπον ὥστε τὸ αἰγυπτιακὸν μονοπώλιον νὰ πληρώνη καὶ τοὺς ἡμετέρους καπνοὺς πρὸς 10 ἀγγλ. λίρ. τὸν γαλλικὸν στατήρα· καὶ δεύτερον νὰ κανονισθῇ τὸ ἐμπόριον τοῦ καπνοῦ, ὥστε αἱ τιμαὶ αὐτοῦ τεχνητῶς νὰ μὴ ὑφίστανται μεγάλας διακυμάνσεις καὶ ἰδίως ἀποτόμους ἐκπτώσεις, ὡς συνέβη διὰ τὴν ἐσοδεῖαν τοῦ 1903-4, ἣτις εἶνε ἡ ἀνωτάτη τῆς τελευταίας ἐπταετίας ἀνεληθούσα εἰς 2,615,486 ὀκάδ. καὶ σχοῦσα ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἀπότομον κατάπτωσιν τῶν τιμῶν εἰς τοιοῦτον βαθμὸν, ὥστε ἐπωλήθησαν καλὰ καπνὰ πρὸς λ. 70 μόνον.

Τὸ ζήτημα τοῦ κανονισμοῦ τοῦ Θεσσαλικοῦ ἐμπορίου ἐν γένει καὶ ἰδίᾳ τοῦ τοῦ καπνοῦ σοβαρῶς πρέπει νὰ ἀπασχολῆσῃ τὸν φιλοτιμότατον καὶ κάλλιστον Ἐπορικὸν Σύλλογον τοῦ Βόλου, ἀρμοδιώτατον πρὸς τοῦτο.

Ἐφ' ὅσον τὸ ἐμπόριον τοῦ καπνοῦ εἶνε ἀκατάστατον ὁ γεωργὸς δὲν θὰ ἀποφασίσῃ σπουδαίως νὰ ἐνασχοληθῇ εἰς τὴν λίαν πλουτοπαραγωγὸν ταύτην καλλιέργειαν.

β) Ἡ καλλιέργεια τῆς μωρέας καὶ ἡ σηροτροφία εἶνε ἐπιδεκτικαὶ πολλῆς ἐτι ἀναπτύξεως, ἀλλ' ἰδίως τὸ μέλλον τοῦ γεωργικοῦ τούτου κλάδου ἔγκειται εἰς τὴν βιομηχανικὴν κατεργασίαν τῶν κουνουλίων καὶ εἰς τὴν μεταροπὴν τούτων εἰς μέταξαν, ὑφάσματα, δαντέλλας καὶ ἄλλα χειροτεχνήματα, ὅτε τὸ ἔξαγωγικὸν ἐμπόριον τῶν προϊόντων τῆς σηροτροφίας θὰ εἶνε μέγιστον καὶ δύναται νὰ φθάσῃ εἰς δεκάδας τινὰς ἑκατομμυρίων ὡς τοῦτο συμβαίνει ἐν Ἑλβετίᾳ, χώρα στερουμένη καὶ τῆς μωρέας καὶ ἄλλων πρώτων ὑλῶν τῶν ἀναγκαίων διὰ τὴν βιομηχανίαν (γαϊάνθρακες, μέταλλα). Ἡ Ἑλλάς, σήμερον ὅτε αἱ ἐκρηκτικαὶ κινητήριαι μηχαναὶ τόσον πολὺ ἐτελειοποιήθησαν καὶ δύνανται οἰκονομικώτατα νὰ παρέχῳσι καὶ μικρὰν δύναμιν ὀλίγων ἰπῶν, κάλλιστα δύναται νὰ συναγωνισθῇ καὶ πρὸς τὰ μάλλον βιομηχανικῶς προηγημένα κράτη.

Ἐὰν δὲ χρησιμοποιηθῶσι καταλλήλως αἱ παρ' ἡμῖν ὑπάρχουσαι ἀφθονοὶ πτώσεις ὑδάτων (παραγωγή λευκοῦ ἄνθρακος=ἠλεκτροκίνησις) ἡ βιομηχανία καὶ δύναται τάχιστα νὰ κάμῃ ἀλματώδεις προόδους. Ἀναντιρρήτως δὲ τὴν πρώτην θέσιν μεταξὺ τῶν ἀναπτυχθησο-

μένων βιομηχανιών θέλει καταλάβει ἢ κατεργασία τῆς μετάξης.

Τὸ μέλλον τῆς σηροτροφίας εἶνε παρ' ἡμῖν παμμέγιστον· ἀνώτερον τοῦ τῆς Προύσης, ἔνθα ἔνεκα τῆς καλῆς διοικήσεως ἢ σηροτροφία ἐν διαστήματι εικοσάδος ἐτῶν μεγίστας ἔκαμε προόδους·

γ) Τὰ προϊόντα τῆς ἐλαίας συναγωνίζονται, ὡς πρὸς τὴν τροφοδότησιν τοῦ ἐξαγωγικοῦ ἐμπορίου, μὲ τὴν σηροτροφίαν.

Ἡ ἀπόλυτος ἀξία τῶν προϊόντων τῆς ἐλαίας (ἐξαγωγή εἰς τὸ ἔξωτερον καὶ ἐξαγωγή εἰς τὰς ἄλλας ἐπαρχίας τοῦ κράτους καὶ ἐπιτοπία κατανάλωσις) εἶνε κατὰ πολὺ ἀνωτέρα τῆς τῶν σηροτροφικῶν προϊόντων καὶ δύναται ἔτι μᾶλλον νὰ προαχθῆ καὶ μάλιστα σπουδαίως. Ὁ πολλαπλασιασμός τῶν ἐλαιοφυτειῶν παρεμποδίζεται ἐκ τοῦ λόγου, ὅτι τὸ πολύτιμον τοῦτο δένδρον μετὰ παρέλευσιν πολλῶν ἐτῶν μόνον δίδει καρποὺς, καὶ ἐπομένως ὅτι στοιχίζει πολὺ κτλ. Τὸ τοιοῦτον εἶνε ἀληθὲς μόνον δι' ἐκεῖνον ὅστις θέλει ἀποκλειστικῶς νὰ καλλιεργήσῃ τὴν ἐλαίαν μόνον· διὰ τὸν γεωργὸν ὅμως οἱ ἰσχυρισμοὶ οὗτοι εἶνε ἀπλούστατα ἐν σόφισμα καὶ προφάσεις ἐν ἀμαρτίαις· διότι ἢ φύτευσις ἐλαιοδένδρων πέραν τῶν ἀγρῶν ἢ ἀμπελώνων διὰ τὸν μικρὸν ἰδιοκτήτην δὲν στοιχίζει εἰμὴ ἐλαχίστην ἐργασίαν, γενομένην κατὰ τὸν χρόνον, καθ' ὃν δὲν ὑπάρχει ἄλλη τοιαύτη· ὡς τοῦτο ἐγένετο εἰς τὸ Μενίδι παρὰ τὰς Ἀθήνας· σήμερον οἱ Μενιδιᾶται ἔχουσιν ὠραιότατον ἐλαιῶνα, δίδοντα κάλλιστα εἰσοδήματα.

Ἡ ἐλαία παρ' ἡμῖν εἶνε ἀξία μείζονος στοργῆς καὶ δραστηριωτέρας πεφωτισμένης κατεργασίας, δι' ἧς δυνάμεθα νὰ μετατρέψωμεν εἰς ἀκένωτον πηγὴν πλούτου τὰς ἀγριοελαίας, αἵτινες πλημμυροῦσι τὰ ἤττον γόνιμα μὲν ἀλλ' ἡμεραβουνὰ τῆς ὠραίας Πατρίδος μας.

δ) Αἱ δ' ὠρεὶ σήμερον ὀλίγον συντρέχουσι (κατὰ 5. 4 %) εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἐξαγωγικοῦ ἐμπορίου τῆς Θεσσαλίας.

Τὸ μέλλον ὅμως αὐτῶν εἶνε παμμέγιστον, ἰδίως μετὰ τὴν ἔνωσησιν τῶν ἐλληνικῶν σιδηροδρόμων πρὸς τὸ εὐρωπαϊκὸν δίκτυον· διότι οἱ ἄριστοι καὶ εὐχυμώτατοι θεσσαλικοὶ καρποὶ θέλουσιν εὖρει εὐκόλον καὶ ἱκανοποιητικὴν τοποθέτησιν εἰς τὰς εὐρωπαϊκὰς ἀγοράς.

Πρὸς τελείαν καὶ ταχίστην ἀνάπτυξιν τῆς ὀρυκτοκομίας καὶ λαχανοκομίας τῆς Θεσσαλίας ἀπαραίτητον εἶνε σοβαρῶς νὰ μελετηθῆ τὸ ζήτημα τῆς χρησιμοποίησεως τῶν ὑπαρχόντων ὑδάτων καὶ τῆς ἔξοικονομήσεως καὶ ἄλλων.— Ἡ ἐν γένει γεωργικὴ πρόοδος τῆς Ἑλλάδος δύναται τις νὰ εἴπῃ ὅτι θὰ εἶνε πάντοτε κατ'

εὐθείαν ἀνάλογος πρὸς τὸ ποσὸν τῶν χρησιμοπονηθησομένων ὑδάτων.

ε) Ὅλα τὰ ἄλλα προϊόντα ὁμοῦ ἐλάχιστα (4 %) τροφοδοτοῦσι τὸ ἐξαγωγικὸν ἐμπόριον, ὥστε πᾶς περὶ αὐτῶν λόγος περιτεύει.

Ὡς πρὸς τὰ δημητριακὰ παρατηροῦμεν ὅτι ὄχι μόνον δὲν συντρέχουσιν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἐξαγωγικοῦ ἐμπορίου, ἀλλ' ἀποτελοῦσι καὶ τὸ κυριότατον εἶδος τοῦ εἰσαγωγικοῦ ἐμπορίου τῆς Θεσσαλίας· τὸ τοιοῦτον βεβαίως ἀξίζει τὸν κόπον νὰ ἀπασχολήσῃ τοὺς ἀρμοδίους καὶ τοὺς μελετῶντας τὰ πλουτοπαραγωγικὰ ζητήματα τῆς ἡμετέρας χώρας, ὅπως εὐκρινέστερον καὶ ὀρθότερον χαραχθῆ ἢ κατεύθυνσις ἢν ὀφείλει νὰ ἀκολουθήσῃ ὁ Ἕλλην γεωργὸς καὶ βιομήχανος· ἐκ τῆς ὀρθότητος τῆς κατευθύνσεως ἢν θὰ ἀκολουθήσωμεν ἔξαρκάται τὸ οἰκονομικὸν μέλλον τῆς χώρας.

Δίδοντες πέρασ εἰς τὴν μελέτην ταύτην ἐγκαρδίως εὐχόμεθα, ὅπως πάντες οἱ ἐνδιαφερόμενοι ὑπὲρ τῆς προόδου τῆς Θεσσαλίας, ἐμβριθῶς μελετήσωσι τὰς μεταξὺ τοῦ ἐξαγωγικοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς γεωργίας ὑφισταμένας σχέσεις· διότι ἔχομεν τὴν πεποίθησιν ὅτι ἐκ τῆς μελέτης ταύτης ἡλίου φαεινότερον θέλει προκύψῃ ὅτι ἢ πάθῃσις, ἣτις παρεμποδίζει τὴν πρόοδον τῆς Θεσσαλίας, δὲν εἶνε συμπτωματικὴ ἀλλὰ ὀργανικὴ, δηλ. ἢ θεσσαλικὴ γεωργία δὲν προοδεύει ὄχι διὰ τοῦτον ἢ διὰ ἐκεῖνον τὸν λόγον—οἱ λόγοι δὲ οὗτοι εἶνε ἀπειροὶ—ἀλλὰ διότι τὸ σήμερον ἐφαρμοζόμενον σύστημα καρπώσεως (ἐκμεταλλεύσεως), προϊόν ἄλλων χρόνων καὶ ἰδίως ἄλλων κοινωνικῶν καὶ πρὸ πάντων ἄλλων οἰκονομικῶν συνθηκῶν, δὲν εἶνε τὸ εἰς τὰς σημερινὰς συνθήκας, ὑφ' ἃς εὐρίσκειται ἢ Ἑλλάς ἐν γένει καὶ ἢ Θεσσαλία ἰδιαιτέρως, τελειῶς προσαρμοζόμενον μόνον διὰ τῆς ἀλλαγῆς τρόπων τῆς καρπώσεως τῆς θεσσαλικῆς γῆς θέλει ἐπέλθει ἢ ποθουμένη πρόοδος καὶ ἢ βελτίωσις τῆς κοινωνικῆς καὶ οἰκονομικῆς καταστάσεως τοῦ Θεσσαλοῦ καὶ συνεπῶς καὶ ἢ βελτίωσις τῶν οἰκονομικῶν τοῦ Κράτους, διότι ἢ Θεσσαλία καὶ λόγφ πληθυσμοῦ καὶ τῶν προτερημάτων αὐτῆς, ἀλλὰ πρὸ πάντων λόγφ ἐκτάσεως καὶ ἰδίως τῆς γονιμότητος τῶν γαιῶν τῆς ἐπαισθητῶς δύναται νὰ ἐπιδράσῃ ἐφ' ὀλοκλήρου τοῦ ἐλληνικοῦ βασιλείου.

Ἡ ἱστορία τῆς γεωργίας βρίθει παραδειγμάτων, χωρῶν καὶ ἰδίως κτημάτων δυστυχούντων, ἐφ' ὅσον ἠκολούθουν ὠρισμένον τι σύστημα· αἱ αὐτὰ ἡχώρη μετὰ τὴν ἀλλαγὴν τοῦ συστήματος ἐδεκαπλασίασαν τὴν παραγωγὴν τῶν· ἐκ τοῦ προχείρου ἀναφέρομεν τὴν Ἰρλανδίαν, ἐν ἣ ἐφ' ὅσον τὴν βάσιν τὴν καρπώσεως

ἀπετέλει ἡ καλλιέργεια τῶν γεωμήλων οἱ κάτοικοι ἔζων βίον ἄθλιον καὶ δυστυχή· εἰς τοιοῦτον βαθμόν, ὥστε ἡ ἐμφάνις τοῦ περονοσπόρου τῶν γεωμήλων ἐγέννησε τὸ μέγα πολιτικὸν καὶ ἰδίως κοινωνικὸν ζήτημα τὸ γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα *Ἴρλανδικόν*· ἔκτοτε ἡ βάσις τῆς γεωργίας τῆς Ἴρλανδίας ἤλλαξε καὶ τὰ γεώμηλα ἀντικατεστάθησαν ὑπὸ τῶν προβάτων, διὰ τὰ ὁποῖα ἡ χώρα εἶνε προσφορωτάτη, καὶ συγχρόνως ἐξεδιώχθη ἐκ τῆς χώρας ἐκείνης ἡ δυστυχία καὶ ἀντικατεστάθη ὑπὸ σχετικῆς εὐζωτίας τῶν κατοίκων.

Τὸ αὐτὸ συνέβη εἰς τὸ Threrache βλ. Géologie Agricole τοῦ Risler.

Τὸ αὐτὸ συνέβη εἰς τὴν Αὐστραλίαν ἔνθα ὁ σίτος ἀντικατεστάθη διὰ τῆς ἀμπέλου καὶ δενδροκομίας (βλ. Journal d'Agricult' pratique 1892 t. I σελ. 667).

Τὸ αὐτὸ θὰ συμβῆ καὶ ἐν Θεσσαλίᾳ, ἐάν, ἐννοεῖται, ἡ ἀλλαγὴ τοῦ συστήματος γείνη μελετημένως καὶ λελογισμένως.

Κάλλιον παντὸς ἄλλου γνωρίζω πόσον δύσκολος εἶνε ἡ ἀλλαγὴ κρατοῦντος τινὸς συστήματος ἐν τινι κτήματι καὶ κατὰ μείζονα λόγον εἰς ὀλόκληρον ἐπαρχίαν. Κάλλιστα καὶ ἐκ πείρας γνωρίζω τὰ ἀπρόοπτα τὰ ὁποῖα ἀναφαίνονται εἰς τὰς τοιαύτας ἐπιχειρήσεις καὶ τὰ ὁποῖα εἶνε ποικίλου εἴδους, ἀλλ' ἰδίως κοινωνικὰ καὶ οἰκονομικά.

Διὰ τὸν λόγον τοῦτον μετὰ πολλῆς συντηρητικότητος — ἦν ὑπολαμβάνουσί τινες, μὴ γνωρίζοντες τὸ ζήτημα τοῦτο, ὡς ἀπογοήτευσιν — συμβουλεύω τὴν μεταβολὴν τοῦ συστήματος τῆς ἐκμεταλλεύσεως. Οἱ μεγάλοι ἐθνουσιασμοί, τὰ παχειὰ λόγια καὶ ἡ παπαρτσουσύνη δὲν δύνανται πραγματικῶς νὰ ἐξυπηρετήσωσι τὰ ἀληθῆ συμφέροντα τῆς γεωργίας· αἱ δὲ ἐκ τοῦ προχείρου καὶ ἀμελετήτως ἐκδιδόμεναι συχνὰ συνταγαὶ τῆς βελτιώσεως τῆς ἡμετέρας γεωργίας δὲν ἐπιφέρουσι παρὰ μόνον ζημίας, εἰς τοὺς μὴ δυναμένους νὰ κρίνωσι περὶ τῶν συνταγῶν τούτων.

Διὰ τοὺς λόγους τούτους ἐπικαλοῦμαι τὴν προσοχὴν καὶ μελέτην τῶν ὑπὲρ τῆς θεσσαλικῆς προσόδου ἐνδιαφερομένων. Οὗτοι ὀφείλουσιν, ἕκαστος ἐν τῷ ἰδίῳ αὐτοῦ κύλῳ, νὰ μελετήσωσι τὸ σοβαρώτατον τοῦτο ζήτημα τῆς ἀλλαγῆς τοῦ τρόπου τῆς καρπώσεως καὶ ἀφοῦ σχηματισθῆ περὶ τούτου πεποίθησις, στηριζομένη ἐπὶ πραγματικῶν ἀποδείξεων, νὰ γείνη ἡ δέουσα ἐνέργεια πρὸς λελογισμένην καὶ ἐκ τῶν προτέρων ἀκριβῶς μελετημένην μεταβολὴν συστήματος καὶ ἐκμεταλλεύσεως.

Δὲν ὑπάρχει δὲ οὐδεμία ἀμφιβολία, ὅτι μία τοιαύτη ἐπιτυχὴς μεταβολὴ τοῦ συστήματος ἐντὸς 10ετίας θέλει υπερπενταπλασιασῆ τὰ γεωρ-

γικά, βιομηχανικά καὶ ἐμπορικά εἰσοδήματα τῆς Θεσσαλίας, ἥτις μετὰ 25ετίαν μόνον θὰ ἔχη τοῦλάχιστον ὑπερδιπλασίους κατοίκους· τοῦτο δὲ — ὁ πολλαπλασιασμοὸς πληθυσμοῦ ζῶντος ἀνέτως — εἶνε ὁ ἀληθὴς πολιτισμὸς, ἡ πραγματικὴ πρόοδος, ἡ οὐσιαστικὴ ἐπέκτασις καὶ ἐπικράτησις τῆς φυλῆς μας. Πρὸς τὸ τέρμα δὲ τοῦτο μόνον πρέπει νὰ τείνωμεν¹.

Λάρισα Σεπτέμβριος 1908.

ΑΡ. Θ. ΜΟΥΡΑΤΟΓΛΟΥΣ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΥΔΡΑΥΛΙΚΩΝ ΣΤΡΟΒΙΛΩΝ

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου.)

(Βλ. πίνακας προσηρημένους εἰς τὰ δύο προηγούμενα φύλλα).

20. — Ἡ πείρα καθιέρωσε δύο διακεκριμένους τύπους *ἀνεμομύλων*², τοὺς μετὰ μεγάλων πτερύγων μύλους, οἵτινες λειτουργοῦσιν ἀπ' αἰῶνων ἐν Ἀνατολῇ καὶ Εὐρώπῃ καὶ οὖς πάντες γινώσκουμεν καὶ τοὺς μετὰ πολυαριθμῶν μικρῶν πτερύγων, οἵτινες κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα ὑπὸ τῶν Ἀμερικανῶν ἐπενοήθησαν. Τούτων οἱ πρῶτοι λειτουργοῦσιν ἄνευ ἀντιδράσεως, ἐνῶ οἱ ἀμερικανικοὶ ἀνεμόμυλοι ἐργάζονται μετ' ἀντιδράσεως, τῆς κατὰ τὸν ἀνάγκη τοῦ κινήτου τροχοῦ στατικῆς πιέσεως οὔσης ὑπερέτας τῆς κατὰ τὸν κατάρρουν.

Ἐν τοῖς ἀμερικανικοῖς ἀνεμομύλοις (σχ. 18), οὖς μόνους ἐνταῦθα θὰ περιγράψωμεν, ἡ εἰς τὸν ἀνεμον ἐκτεθειμένη ἐπιφάνεια ἀποτελεῖται ἐκ πολυαριθμῶν κεκλιμένων πεταύρων κατασκευαζομένων ἐκ ξύλου ἐλάτης, ἐχόντων δὲ τὸ σχῆμα στενῶν τομέων καὶ ἀποτελούντων ἐν συνόλῳ πλήρη σχεδὸν δίσκον, τοῦ ὁποῖου ἡ διάμετρος δύνανται ν' ἀνέλθῃ μέχρι 17 μέτρων. Οἱ τροχοὶ οὗτοι δύνανται νὰ προσανατολιζῶνται αὐτομάτως, ἐφοδιάζονται δὲ διὰ ῥυθμιστοῦ, ὅστις ἐλαττοῖ τὴν εἰς τὸν ἀνεμον ἐκτεθειμένην ἐπιφάνειαν, ὅταν ἡ ταχύτης τούτου ὑπερβῆ ὄριόν τι.

1. Σφάλματά τινα τυπογραφικὰ παρεισφύσαντα ἐν τῇ μελέτῃ τοῦ κ. Α. Μουράτογλου, διορθοῦνται εἰς τὸ ἐπόμενον φυλλάδιον.

2. Πρὸς λεπτομερῆ μελέτην τῶν διαφορῶν συστημάτων τῶν ἀνεμομύλων ἔτι δὲ τῆς θεωρίας καὶ τοῦ ζητήματος τῆς ῥυθμίσεως ἀναλόγως τῆς ταχύτητος τοῦ ἀνέμου, δύνανται τις νὰ συμβουλευθῆ τὰ ἐπόμενα συγγράμματα :

Haton de la Goupillière, Cours de Machines. — J. Wolff, The windmill as a Primemotor. New-York 1885. — A. Hollenberg, Die neueren Wind-raeder.